

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Närings-, trafik- och miljöcentralen
Centre for Economic Development, Transport and the Environment

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Vesistökuunnostusten toimintaympäristön muutoksia

Kunnostusten kohdentumista ja rahoituksen järjestämistä ohjaavia lakeja ja strategioita

- Laki vesienhoidon järjestämisestä (2004 VPD toimeenpano)
- Vesien kunnostusstrategia (YM, prosessi kesken)
- Kansallinen kalatiestrategia (2012 MMM)
- Kalataloudellisten kunnostusten kehittämistyöryhmän raportti. Työryhmämuistio MMM 2004: 9

Laki vesienhoidon järjestämisestä

- Vesienhoidon järjestämisen yleisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä niin, ettei pintavesien ja pohjavesien tila heikkene ja että niiden tila on vähintään hyvä.
- Lisäksi keinotekkoisten ja voimakkaasti muutettujen pintavesien ekologisen tilan tulisi olla vähintään niin hyvä kuin näiden vesien muuttunut tila mahdollistaa, rajoittaa pilaavien ja haitallisten aineiden pääsyä vesiin sekä vähentää tulvien ja kuivuuden vaikutuksia.
- Tavoitteisiin pääsemiseksi Suomi on jaettu vesienhoitoalueisiin, joille ELY-keskukset ovat laatineet vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat

Vesienhoidon suunnittelujärjestelmä

A) Vesienhoitosuunnitelma

- Suunnitelma on perusta alueella tehtävälle vesiensuojelulle.
- Suunnitelma sisältää yhteisen näkemyksen koko vesienhoitoalueen vesiensuojelun ongelmista sekä niiden ratkaisukeinoista.

B) Toimenpideohjelma

- Sisältää käytännön toimenpiteet vesienhoidon ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi
- Voi koostua yhtä tai useampaa vesistöaluetta koskevasta ohjelmasta
- Käsitellään vesienhoitosuunnitelman osana
- Toimenpideohjelmassa olevat kunnostuskohteet valtion rahoituksen suuntaamisessa etusijalla

Vesien kunnostusstrategia (ei vielä hyväksytty valtioneuvostossa)

• Visio

- Vesienhoitosuunnitelmissa mainittuja kunnostuksia toteutetaan monitavoitteisesti niin, että joissa, järvissä ja rannikkovesissä saavutetaan hyvä ekologinen ja kemiallinen tila, parannetaan vesien käytettävyyttä sekä tuetaan luonnon monimuotoisuutta...
- Kunnostushankkeiden toteuttajajoukko vahvistuu ja monipuolistuu. Vesistökuunnostukset lisäävät alueiden vetovoimaisuutta ja edistävät elinkeinoelämää. Ympäristö- ja kalataloushallinto ylläpitävät ja kehittävät osaamistaan vesien kunnostuksen osalta osana vesienhoidon suunnittelua, osallistuvat merkittävien kunnostushankkeiden toteuttamiseen sekä tarjoavat tukea ja asiantuntija-apua sitä tarvitseville.

Vesien kunnostusstrategian tavoitteet

- Tuetaan VPD:n tavoitteiden toteutumista
- Yhteistyöverkostot ja kumppanuudet vahvistuvat sekä omaehtoisen kunnostuksen edellytykset paranevat
- Valtionhallinto pystyy edistämään kunnostustoimintaa, tukemaan muita toimijoita
- Kunnostushankkeiden rahoituspohja laajenee
- Kunnostustoiminnan vaikuttavuutta arvioidaan
- Kunnostushankkeita tuetaan yhtenäisellä tavalla
- Vesien kunnostamisesta kehittyy osaamisalue vientiin

Eräitä keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi

- Kunnat osallistuvat aktiivisesti vesien kunnostamisen toteutukseen (hankkeiden vastuutaho, hankkeiden koordinointi, luvanhakija)
- Omaehtoista vesien kunnostustoimintaa edistetään (osakaskuntien , kalastusalueiden rooli)
- Vapaaehtoisia vesiensuojelun organisaatioita ja yhteistyöverkostoja tuetaan, uusien kumppanuuksien syntyä kannustetaan
- Kuntien ja maakuntien merkitys alueensa vesien kunnostukseen yhteistyötahona ja rahoittajana kasvaa.
- Kalastuslain muutoksessa otetaan huomioon sen yhteys vesien ja kalavarojen hoitoon
- Rannan ja vesialueen omistajat, paikalliset asukkaat, vesitalouslupien haltijat, osakaskunnat ja kalastusalueet tulevat aktiivisesti mukaan vesienhoitoon hyödynsaajina.

Kansallinen kalatiestrategia

- Lähtökohdat strategiatyölle
Hallitusohjelma (Vanhanen II): "Hallitus pyrkii säilyttämään kestävät kalakannat merialueilla ja sisävesistöissä rakennetut vesistöt mukaan lukien"
- Vesienhoidon tarpeet ja tavoitteet (alk. 2010)
- Kansainväliset ja kansalliset suojeluelvoitteet
- Yhteiskunnan arvostuksen muutokset
- Valtioneuvosto hyväksyi kalatiestrategian 8.3.2012

Kalatiestrategia tiivistetysti

- **Visio:**
  - Elinvoimaiset vaelluskalakannat lisääntyvät luonnossa mahdollistaen monimuotoisuuden säilymisen ja kestävän kalastuksen
- **Toiminta-ajatus:**
  - Toiminnan painopistettä siirretään istutuksista kalojen luontaisen lisääntymiskierron ylläpitämiseen ja palauttamiseen
- **Strategiset päämäärät:**
  - Uhanalaiset vaelluskalakannat vahvistuvat elinvoimaisiksi ja lisäävät luonnon monimuotoisuutta
  - Vahvistuneet vaelluskalakannat aikaansaavat myönteisiä sosioekonomisia vaikutuksia ja parantavat mahdollisuuksia kestävään kalastukseen.

Kalatiestrategian toimintalinjat

- Kalatiestrategian tarkemmat tavoitteet ja toimenpiteet vastuu- ja yhteistyötahoineen on määritelty 7 eri toimintalinjassa
  - 1. Kalatiehankkeiden monitavoitteinen arviointi ja priorisointi
  - 2. Yhteistyön lisääminen ja rahoituksen järjestäminen
  - 3. Velvoitehoidon suuntaaminen kalojen luontaista elinkiertoa tukevaksi
  - 4. Kalojen kulun ja lisääntymisen huomioiminen säännöstelykäytäntöjen kehittämisessä
  - 5. Kalastuksen säätelyn kehittäminen kalan kulun turvaamiseksi
  - 6. Tutkimuksen ja seurannan lisääminen
  - 7. Muiden vaelluskalakantoja elvyttävien ja suojelevien toimenpiteiden toteuttaminen

Toteutuksen vastuutahot

- Kullakin strategian toimintalinjalla on selkeästi yksilöidyt
  - tavoitteet ja toimenpiteet
  - vastuu- ja yhteistyötahot
    - mm. SYKE, RKTL, muut tutkimuslaitokset, ELY-keskukset (E, Y), toiminnanharjoittajat, MMM, YM, kalastusalueet, maakuntien liitot, hankkeen toteutuksesta vastaavat tahot, AVI, haitankärsijät, ...
- Kalatiestrategia on tarkoitettu noudatettavaksi valtion viranomaisten toiminnassa.
- Toimeenpanon koordinoimiseksi tulossa seurantaryhmä

ELYjen kalatalouden tulostavoitteena 2012

- Käynnistetään kalatiestrategian toimeenpano.
- Laaditaan alueellinen kalataloudellinen toimenpideohjelma, johon sisällytetään aikataulutetusti kalatiestrategian edellyttämät alueelliset toimenpiteet
  - alueellinen virtavesien kunnostussuunnitelma
  - vesienhoitosuunnitelmien edellyttämät kalatalousviranomaisen toimenpiteet

ELYjen Y-vastuualueen rooli

- Vesienhoidon toteutuksen kautta omien hankkeiden priorisointi ja edistäminen
- Alueellisesti tärkeät toimenpiteet
- Suunnitteluttaminen, asiantuntemus
- Yleinen virtavesiin liittyvä kehittäminen ja edistäminen
- Alueellinen yhteistyö
- Erikoistuminen; asiantuntemuksen ylläpito, kansainväliset kontaktit

Strategian toimeenpano Lapissa

- Lap ELY voi viedä kalatiestrategian toimeenpanoa eteenpäin seuraavilla toimenpiteillä;
- Perustamalla tarvittaessa Kemijoen vaelluskalatyöryhmän,
- Ohjata velvoiteistutuksia tukemaan vaelluskalakantojen palauttamista vesistöön
- Patoaltaiden säännöstelykäytäntöjen kehittäminen,
- Kemijoen vesistön vaelluskalakantojen elvytyssuunnitelman laatiminen,
- Lapin vesistökuunnostusohjelman laatiminen
- Huom! Askel Ounasjoelle hankkeet

Kalataloudellisten kunnostusten kehittämistyöryhmän raportti.

Työryhmämuistio MMM 2004: 9

- Kunnostushankkeiden priorisointiperusteet:
  1. Kunnostuksen vaikuttavuus
  2. Kunnostuskohteen erityisarvot
  3. Paikallinen sitoutuminen
  4. Valuma-alueen tila

”Perinteiset” virtavesikunnostusten rahoituslähteet

1. Velvoitekunnostukset

Uittojokien uittosäätöjen kumoamispäätösten mukaisia töitä. Luvan hakijana toimi aikanaan Lapin ympäristökeskus. Em. työt saatettu päätökseen, mutta 70 – ja 80 – luvun kohteissa kalataloudellista täydennyskunnostustarvetta. Työt valtion varoin (MMM).

2. Kalataloudelliset kunnostukset

Kohdistetaan kalataloudellisesti merkittäviin kohteisiin. Suoritetaan. Kunnostustöiden luvanhakijana toimii Lap ELY- keskus kalatalousyksikkö. MMM osoittaa toimintaan resurssit mom. 30.40.77 Tällä hetkellä Lapin osuus noin 100 000 €/a.

3. Entisten uittojokien täydennyskunnostukset

MMM:n määräraha tulee momentilta 30.50.31 (harkinnanvaraiset avustukset) ja 30.40.77 (kalataloudellinen kunnostus)

4. EU- projektien yms. hankkeiden yhteydessä toteutetut kunnostukset

Entä tulevaisuudessa?

- Tiukka valtiontalous, entistä kireämmät reunaehdot vesien kunnostuksille
- ELY-keskusten mahdollisuudet kunnostushankkeiden suunnittelusta ja toteutuksesta vähenevät
- Ulkopuolisten palveluiden käyttö tulee lisääntymään ja muiden toimijoiden rooli kasvamaan
- Hankkeissa, joihin valtio osallistuu, tulee aina olla sitoutuneita yhteistyökumppaneita pitkäjänteiseen työhön sekä tahoja, jotka vastaavat kunnostusten pysyvyydestä ja hoidosta hankkeiden jälkeen
- ELY-keskukset tulevat entistä enemmän keskittymään yleiseltä kannalta kaikkein merkittävimpiin kunnostushankkeisiin, joihin ei löydy muita toimijoita
- Muissa kohteissa ELY-keskusten rooli rajoittuu asiantuntija apuun tai rahoitukseen
- Käytännön ohjeita: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=1654> tai google vesistöjen kunnostus tai www.ymparisto.fi/vesistöjen kunnostus